

Monumentnummer*: 508929

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 29 september 1998
Kadaster deel/nr 82713/80

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Midland Terschelling Fryslân

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Terschelling G 12

Omschrijving**

Inleiding

De Nederlands Hervormde KRUISKERK te Midland is gebouwd in 1880, ontworpen en uitgevoerd in Eclectische stijl met Neo-Renaissance elementen, door architect/aannemer M. Daalder te Den Helder. De huidige kerk is gebouwd op de plaats van een oudere en staat op een iets verhoogd KERKHOF, met de hoofdingang op het zuiden. Het gietijzeren HEKWERK op de KEERMUUR die rondom het kerkhof staat dateert oorspronkelijk uit 1866 en is recentelijk gerestaureerd in de originele vorm. Het kerkmeubilair, waaronder banken, preekstoel en doophek, is grotendeels contemporain. In 1916 is de kerk gedeeltelijk gerestaureerd. Wijzigingen: om nieuwe, gietijzeren goten aan te brengen is het bovendee van de muren weggekapt; inwendig is de galerij aan de zuidzijde gedicht. Van de buitendeuren is waarschijnlijk alleen de noordelijke origineel; de overige zijn in verschillende uitvoeringen vernieuwd. Recentelijk is inwendig de indeling van het zuidelijk portaal met trappenhuis gewijzigd en het doophek verwijderd. De LUIDKLOK is in 1880 besteld bij Van Bergen te Heiligerlee; het ORGEL stamt uit 1896 en is van orgelfabrikant Hardorff te Leeuwarden. Het UURWERK in de toren is van Duitse makelij, datum onbekend. Tegen de buiten muur staan acht natuurstenen GRAFZERKEN opgesteld (16de tot 18de eeuw). De graftekens op het KERKHOF zijn van lokaal belang en vallen buiten de bescherming van rijkswege.

Omschrijving

Kruiskerk in centraalbouw, opgetrokken uit bruine bakstenen, en gedekt door elkaar kruisende zadeldaken met zwart geglazuurde platte Friese pannen. Op de nok van het zuidelijke dakschild staat een houten dakruiter, bestaande uit een achtkantige, opengewerkte lantaarn met balustrade, en een ingesnoerde, met zink beklede naaldspits; een luidklok in de lantaarn. Langs de topgevels en

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

onderlangs de dakrand gemetselde boogfriezen, met geel bakstenen accenten; muurankers. De kerk heeft aan de west- en oostzijde een uitgebouwd portaal onder zadeldak, terwijl de noord- en zuidzijde een iets terugliggend portiek bevatten.

In elke kruisarm is een ingang, waarbij de zuidelijke als hoofdingang fungeert. Originele rondboogvormige bovenlichten van de vier ingangspartijen, met halfcirkel- en cirkelvormige ruitverdeling. De zuidelijke portiek is geaccentueerd door een afgeschuinde omlijsting van rustica kunststenen blokken en met een gedenktegels van de eerste steenlegging. In de gevels staan meerdere rondboogvensters van verschillend formaat, met houten meerruitsverdeling en omlijst door gemetselde wenkbrauwbogen met gele aanzet- en sluitstenen. De zuid- en noordgevels zijn in symmetrie nagenoeg gelijk, evenals de west- en oostgevels. Het HEKWERK staat op een lage KEERMUUR van gele bakstenen, en bestaat uit een eenvoudig giet- en smeedijzeren hek met slanke lancetvormige spijlen. De gecanneleerde pijlers van het toegangshek zijn dikker en bekroond met vaasvormige gietijzeren decoraties. Een zwarte gedenksteen die aan de zuidzijde van de keermuur is bevestigd, vermeldt de plaatsing van hek in 1866.

De OUDE GRAFSTENEN zijn aan de zuidzijde geplaatst. Zij zijn afkomstig uit de vloer van de omstreeks 1880 afgebroken Sint Willibrorduskerk. Aanvankelijk lagen zij in de nieuw gebouwde kerk in de vloer van de vleugels. Later zijn ze tegen de zuidwest- en zuidoostgevel geplaatst. Tegen de zuidwestgevel, van oost naar west:

1. grafsteen met een renaissance reliëf in het ovaal, voor Sabina van Reynegom, de vrouw van de Secretaris van " Schelling ende Grindt" (1622) ;
2. grafsteen met renaissance reliëf in het ovaal, voor Catharina Heyndricx Swarten, dochter Huysvrouw van Claes Dirck van Ruyven Secretaris des Eylants van der Schellingh (1620)
3. grafsteen voor Neeltjen Hendriks Huysvrouw en Tys van Zelden. Opschrift: "Hier leyt begraven Neeltjen Hendriks Huysvrouw van Tys van Zelden Is gestorven den 22 May Ao 1760 oud synde 48 jaaren 11 maanden en 4 dagen. Hier leyt begraven de weledele heer Tys van Zelden supstut drost en secretarus van den eylande Terschelling en Grint is gestorven den april 1778 oud synde 78 jaaren 10 maanden en 5 dagen
4. Grafsteen van Anna Jacobs Huysvrouw van Albertus Wulp is op den 7e juny 1806 in het 5de jaar onzes echts en het 29ste jaar hares ouderdoms overleden.

Tegen de zuidoostgevel:

1. grafsteen met een ovaal waarin een renaissance-reliëf is gebeeldhouwd. Opschrift: No 10 CDB R3. Hier leyt begraven Cornelis Danielsz Bos oud burgemeester Oosterschelling. Is in den Heere gerust Den 4de october A 18092.
2. grafsteen met in het midden een reliëf in de stijl van de renaissance, in de hoeken vier hoofdjes. Opschrift ten dele leesbaar: "....En sys vagerSterreberch leit hiermede eertijts drossaert vader Schelling
3. grafsteen uit 1540, moeilijk leesbaar, met in de hoeken vier hoofdjes in de tondi en van boven naar beneden een schip, een ovaalvormig ornament en een lange inscriptie waar de jaartallen 15..., 1610, en 1618;
4. grafsteen met vier hoofden in de kleine tondi in de hoeken en een schip in laag reliëf in het midden, voor Mary Dowestinen Arys Huysvrouwe

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Het INTERIEUR heeft een gestucadoord kruisgewelf en bevat aan de oost- en de westkant galerijen steunend op slanke metalen kolommen; in de westelijke galerij het orgel. De kerkbanken zijn op en onder de galerijen opgesteld en langs de zuidmuur; de kansel met luifel in de hoek tussen noord- en west arm tegen de muur. Al het houtwerk, waaronder ook de lambrisering, is eenvoudig vormgegeven. In de kerk bevinden zich koperen kaarsenkronen afkomstig uit de vorige kerk, en daterend uit de periode tussen 1650 tot 1750: één dubbele en twee enkele, waarvan er één drie ovalen schilden bevat waarin de letters G en L zijn aangebracht, aan weerszijden van een helm met vederbos, boven een wapen met een klimmende leeuw.

Waardering

De Nederlands Hervormde kerk uit 1880 met kerkhof, hekwerk, keermuur, acht oude grafzerken en waardevolle interieuronderdelen, is van algemeen cultuurhistorisch en architectuurhistorisch belang:

- als bijzondere uitdrukking van een geestelijke ontwikkeling;
- als typerend voorbeeld van het oeuvre van de architect;
- vanwege de sobere maar evenwichtige vormgeving in Eclectische stijl met gebruikmaking van Neo-Renaissance elementen;
- vanwege de redelijk hoge mate van architectonische gaafheid van het exterieur;
- vanwege de aanwezigheid van het oorspronkelijke, verhoogde kerkhof en het hekwerk met keermuur rondom de kerk
- vanwege de redelijk hoge mate van gaafheid van het interieur;
- vanwege de waarde van de interieuronderdelen zowel die uit de oude kerk afkomstig zijn als die voor de huidige kerk zijn vervaardigd;
- vanwege de dominante ruimtelijke en visuele positie binnen het centrum van het dorp.

Hoofdcategorie

Uitvaartcentra en begraafplaatsen

Voorwerpen op pleinen en dergelijke

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Begraafplaats en -onderdelen

Erfscheiding(D)

Kerk en kerkonderdeel

Functie

Kerkhof

Kerk